

VIAȚA ȘI OPERA PROFESORULUI PETRU ȘUSTER

C. Toma

Petru Șuster s-a născut la 15 mai 1896, ca cel de-al optulea copil al gospodarului Mihail Șuster, în satul Costești (comuna Răchiți) din județul Botoșani. Tatăl – Mihail Șuster era țaran, veteran al războiului din 1877, decorat pe câmpul de luptă de la Plevna; mama – Vasilica Șuster (fostă Pânzaru), a vut grijă de creșterea celor 11 copii: 7 băieți și 4 fete.

Petru Șuster urmează școala primară în satul natal, iar apoi în Botoșani, pe care o absolvă în anul 1908, distingându-se printr-o inteligență și o memorie deosebite, dovedindu-se harnic și cuminte, fiind premiat la sfârșitul fiecărei clase. În perioada 1909-1917 este elev de liceu; mai întâi al renumitului liceu „Laurian” din Botoșani, având coleg, între alții alții, pe un alt viitor mare profesor al Universității ieșene – Mihai Constantineanu; după primul an de liceu este înscris la seminarul „Veniamin Costache” din Iași. După satisfacerea stagiului militar, în 1918 devine student al Facultății de Științe de la Universitatea din Iași, urmând cursurile secțiilor științe naturale, fizică și chimie, agronomie și geografie.

Este remarcat curând pentru sârguința, tenacitatea și perseverența cu care cerceta materialul biologic, pentru finețea și abilitatea cu care făcea disecții, pentru dezvoltatul său spirit de observație și interesul pentru studiul fenomenelor complexe ale naturii, manifestate cu ocazia expedițiilor științifice studentești. În aproape toate duminicile făcea excursii în împrejurimile Iașului, împreună cu colegul și prietenul său Mihai Constantineanu.

Student fiind, în timpul iernii purta costum popular (suman, ițari, căciulă țărănească), ceea ce atrăgea atenția și simpatia colegilor.

Remarcând rezultatele excepționale la învățătură, dar și greutatea materiale cu care se confrunta tânărul student, profesorul universitar Paul Bujor îl ajută să ocupe un post de pedagog la Liceul Internat din Iași.

În sesiunea din februarie 1923 susține examenul de licență în zoologie, sub conducerea profesorului Ion Borcea, având ca subiect al tezei „Insecte dăunătoare agriculturii”; din comisie mai făceau parte fiziologii I.C. Constantineanu și N. Cosmovici., În paralel cu studiile din ultimul an, în 1921 este și preparator la Laboratorul de Zoologie descriptivă, iar în particular urmează și cursurile Liceului Național din Iași pe care le absolvă imediat înainte de examenul de licență; din același an 1923, paralel cu activitatea de asistent, funcționează și ca profesor secundar de biologie, timp de 14 ani (1923-1937), la Liceul „M. Kogălniceanu” din Iași.

Așadar, pentru o scurtă perioadă de timp, este în același timp: student, pedagog, elev, asistent și profesor de liceu; greu de imaginat! Numai puterea sa de muncă ieșită din comun, dar și nevoile materiale, au făcut posibilă o asemenea situație.

Petru Șuster a ilustrat Universitatea din Iași peste 30 de ani, urcând toate treptele ierarhiei universitare: asistent provizoriu (1923-1928), asistent definitiv (1928-1939), șef de lucrări (1939-1941), conferențiar suplinitor (1941-1948), conferențiar definitiv (1948-1954). Predă mai întâi cursuri de histologie și embriologie animală, iar începând cu anul universitar 1949-1950 i se încredințează cursul de **Biologie generală**. Motivele pentru care a fost ales Petru Șuster pentru această nouă disciplină de învățământ sunt: profunzura orientare general-biologică și filosofică, vasta cultură biologică, adeviziunea totală la ideile evoluționismului, cunoașterea mai multor limbi străine (ceea ce-i permitea să consulte o bogată și variată literatură de specialitate). În anul universitar 1953-1954, când i-am fost student în anul I, profesorul Șuster a predat. Istoria biologiei, Bazele darwinismului și Introducere în biologie; aceleași cursuri avea să le predea și în anul universitar următor, dar numai pentru scurtă vreme, deoarece la 24 septembrie 1954 se internează la spitalul „C. I. Parhon”, unde se stinge din viață, mult prea devreme, la 11 octombrie.

Privind, succint, opera științifică a profesorului Petru Șuster subliniem următoarele:

- În 1923 trece licența cu teza intitulată „Insecte dăunătoare agriculturii”.

- În perioada 1924-1932 face călătorii de studii în Austria (Viena), Germania (Berlin) și Franța (Paris), pentru documentare privind dipterele în general, tachinidele în special, analizând colecțiile din muzeele de istorie naturală existente în cele trei mari capitale europene. Totodată, lucrează în laboratoare de embriologie experimentală și histologie, cercetând sistemul nervos (ganglioni, organe de simț și organul auditiv - organul lui Johnston) la insecte. În 1929 susține, sub conducerea profesorului Ion Borcea, teza de doctorat intitulată „Contribution à l' étude des Tachinides en Roumanie”.
- În 1938 participă la ce-l de-al 7-lea Congres Internațional de Entomologie (ținut la Berlin), fiind ale vicepreședinte al secției de Entomologie sistematică și zoogeografică.
- Publică peste 55 de articole originale ; din care 35 referitoare la diptere, 15 de embriologie experimentală și 5 de histologie animală.
- În 1935 este ales membru corespondent al Academiei de Științe din România.

În perioada 1940-1954 este conferențiar titular. Sunt unul din ultima serie de studenți care au audiat cursul de Biologie generală predat de profesorul Petru Șuster.

Cum ni se înfățișa nouă, studenților, profesorul Petru Șuster:

- un om punctual, cu fire blândă, apropiat de studenți;
- un om cu o memorie fenomenală, cu talent didactic și grijă față de acuratețea textului predat;
- un om care vorbea liber, clar, sistematizat, fluent, ceea ce te captiva tot timpul;
- un om exigent, dar în același timp înțelegător la examene, cu răbdare rar întâlnită la alți profesori;
- un om care ni se adresa cu grijă părintească, cu respect, care nu știa să jighească, chiar dacă în răspunsurile noastre se strecurau greșeli de neiertat.

Îmi aduc aminte un episod: un coleg nu prea știa subiectul și, în plus, nu-și amintea de nici un nume de „savant” sovietic (era la modă să dai asemenea exemple); un alt coleg a încercat să-i sufle, dar el nu a înțeles bine numele și a spus: Volvox tovarășe profesor; cu toții am început să râdem, dar profesorul, cu blândețea-i caracteristică, ne-a privit cu îngăduință, spunând: „domnule, de fapt nu poți ține minte pe toți savanții sovietici, atât de mulț la număr; probabil că Volvox, despre care mata vorbești, a adus mai puține contribuții la dezvoltarea biologiei, deși are mare rol pe această planetă”.

Cursurile pe care ni le preda profesorul erau pline de substanță, de conținut. Cultura sa vastă, talentul pedagogic desăvârșit, fenomenala sa memorie hipnotizau studenții. Ideile expuse la curs erau ample dezbătute la seminarii conduse de asistentul Vasile Ghenciu și consultații, la care noi studenții participam cu mult interes.

Deși era obligat să expună ideile lui Lâsenko, se observa clar că profesorul Șuster nu era de acord și nu împărtășea întrutotul concepția filosofică a acestuia. Când nu era de acord cu ceea ce, conform programei analitice, trebuia predat, avea un anumit fel de a privi în amfiteatru, folosind un timbru specific pentru o frază prin care studenții înțelegeau că poziția lui este contrarie: „se spune că ... și încheia fraza fără comentariu; alteori spunea: mai mult nu vă pot spune, pentru că-i aici de față tovarășa Sofia Ilie (o asistentă aevreică, membru în celula de partid a Universității).

Cu satisfacție și mândrie patriotică pune în valoare operele marilor naturaliști români, acordând atenția cuvenită contribuției lor la dezvoltarea biologiei românești și universale. Îl auzeam adesea spunând: „Racovița a fost cel mai mare evoluționism al nostru”.

La cursurile profesorului Șuster, pe lângă noi, pe lângă studenți de la alte facultăți, veneau cu interes și profesori de științe naturale din învățământul preuniversitar, alți intelectuali ai Iașului, ceea ce demonstrează faima de care se bucura eruditul dascăl în rândurile intelectualității ieșene, valoarea ideilor pe care le expunea la cursurile sale.

Fără revoltă, fără sentimente de bravadă inutilă, profesorul Șuster a reușit să găsească totdeauna calea cea mai potrivită de a spune și transmite adevărul, într-o perioadă în care cu greu se putea face acest lucru în unele domenii, cum era și cel al biologiei generale. Îl aud parcă și astăzi spunând: trebuie să cunoaștem foarte bine ceea ce vrem să combatem. Deși vremurile impuneau, el prezenta concepțiile clasice și cele „moderne” fără a sublinia în mod deosebit una sau alta din orientări, lăsând pe studenți să aleagă. Deși atunci micrinișismul era în plin avânt, profesorul Șuster a temperat ideile acestui curent prin poziția sa combativă, arătând astfel că, de fapt, era un mendelo-morganist convins, fără a cădea în exagerări. Punea tot

timpul în antiteză concepția mendelo-morganistă cu cea minciuriniștă, dând posibilitatea celor ce-l audiau să facă comparații.

Deși „monitorizat” de profesorul K.V. Skufin (consilier „științific” de la Universitatea din Voronej – fosta U.R.S.S.), profesorul Șuster ținea cursul de Biologie generală absolut neutru și apatic. Nu-i batjocorea pe Linné, Cuvier, Mendel (apucătură la modă atunci), acceptându-i pe Lamarck și Darwin, mai puțin pe Miciurin și Lâsenko.

La orele de consultații ținea cursul paralel de biologie, unde eram acceptați 5-8 studenți (din cei aproximativ 100): eu, Pascal, Petcu, Popovici, Nagler, Zanoschi, Varvara și Mihai. Aici, Lâsenko era „un șarlatan cultivator de graminee și alte plante aflate când în luptă inter- și intraspecifică, când în întrajutorare”. Erau o adevărată desfășurare a acestor ore la care profesorul se desfășura dezinvolt, fără rezerve. Așa aflam noi cam ce preocupări și rezultate excepționale existau, atunci, în știința mondială, în cea națională și în cea sovietică.

Acest dascăl excepțional, blajin ca un țăran moldovean, cu o altă „opinie biologică” decât cea oficială, merita să trăiască debarasarea biologiei de politică și ideologie, dar n-a mai apucat !

Dacă ar fi să subliniez câteva trăsături ale lui Petru Șuster **omul**, iată ce aș remarca: permanenta dragoste și atașament față de oamenii cu care venea în contact, principialitate, generozitate, finețe și bunătațe neobișnuite, corectitudine, modestie, popularitate, memorie fantastică, ieșită din comun, onestitate, blândețe; era foarte apropiat de studenți, un bun părinte sfătuitor, înțelegător, cu o răbdare nemărginită; era un bun povestitor și era mândru de a se fi născut din părinți țărani. Era neiertător față de cei care-și râdeau de obârșia-i țărănească.

Ținea foarte mult la părinții săi. În aprilie 1931, aflat la specializare la Viena, își invită tatăl, țăran, prezentându-l cu demnitate colegilor și profesorului său H. Prizbram. Avea un cult pentru sătenii săi. Își iubea mult familia, pe fiica sa Florica Elena, care la rândul ei l-a idolatrizat.

La 24 septembrie 1954 se internează la spitalul „C. I. Parhon” din Iași, unde se stinge mult prea devreme din viață, la 11 octombrie. O zi mohorâtă – 14 octombrie, de ziua Sfintei Parascheva, un cortegiu la fel de mohorât a condus pe ultimul său drum pe cel ce ne-a fost profesor și părinte, îndrumător și sprijinitor moral, dar pentru mult prea puțină vreme. În 1955, la 14 octombrie, cei din cercul științific studentesc de Biologie am organizat o sesiune de referate, prin care i-am evocat memoria. În 1966, la împlinirea a 70 de ani de la naștere, sesiunea științifică din toamnă a omagiat figura profesorului, omului de știință Petru Șuster. Atunci au vorbit S. Cărăușu, D. Cărăușu, F. Cârdei, C. Zolyneak, C. Mândru, Gh. Hasan și laborantul Bourel, toți plecați astăzi dintre noi. În 1996 am comemorat, în Aula Academiei din Iași, 100 de ani de la nașterea profesorului Petru Șuster, prilej cu care au vorbit regretatul profesor Gheorghe Hasan, colegul Gheorghe Mustață și subsemnatul. În 2004 am comemorat, la Botoșani, 50 de ani de la trecerea în neființă a celui care a fost dascăl, cercetător și un om de excepție prin trăsăturile sale morale.

